

CENY OBILÍ NA TRHU V PARDUBICÍCH V LETECH 1729 A 1730

Petr VOREL

Obilí představovalo v raném novověku strategické zboží. V našich končinách bylo základním zdrojem běžné potravy, hlavní surovinou pro výnosnou výrobu piva a lihovin a především se dalo dlouhodobě skladovat. Náhlé výkyvy cen obilí výrazně ovlivňovaly i ceny mnoha potravinářských výrobků a také hmotné postavení většiny společenských vrstev tehdejší společnosti.¹⁾ Na odbytu a ceně obilí byli tak či onak závislí nejen vesničtí hospodáři jakožto prvovýrobci, ale také městské obyvatelstvo, ať již jako přímí spotřebitelé nebo jako obchodníci a řemeslníci potravinářských profesí. I většina hospodářských úředníků ve správě velkostatku měla část své mzdy (alespoň formálně) stanovenou jako obilní deputát.²⁾ Je proto pochopitelné, že cena právě tohoto zboží hrála v hospodářském systému oněch dob významnou roli. Pokud se v kronikářských záznamech setkáváme se zmínkami o mimořádné drahotě či naopak láci, bývá zmiňovaná skutečnost demonstrována obvykle na aktuálních cenách obilí. Ceny obilí se také velmi často objevují v souvislosti s prodeji venkovských gruntů v 16.-18. století. V takových případech jde obvykle o úřední odhad či dobový cenový normativ, případně (například při dražbě pozůstalosti) o aktuální cenu v jednom časovém bodě. Málo kdy jsou však prameny natolik kompletní, abychom mohli vývoj ceny obilí sledovat podrobněji.

České země byly jedním z mála koutů Evropy, které koncem 17. a v první polovině 18. století prožívaly dlouhá desetiletí mírového života. Stále však

¹⁾ A. Mjka, Nástin vývoje cen zemědělského zboží v Čechách v letech 1424-1547, ČSČH 7, 1959.

²⁾ Převod naturálního (především obilního) deputátu na peníze v hotovosti představoval v celkovém služném vrchnostenských úředníků vyšší hodnotu, než vlastní peněžní mzda. V konkrétních podmínkách pardubického panství se této otázce věnoval P. Vorel. Důsledky generální vizitace pardubického panství roku 1614, Informační zpravodaj Klubu přátel pardubického muzea 2, 1985, č. 2, s. 14-21, též viz studie T. Siglové, v tomto sborníku.

rostoucí daně, vojenské kontribuce a nucené odvody mladých rekrutů byly vedle rostoucích robotních požadavků šlechtického velkostatku a ideologických represí, vystupňovaných v některých fázích rekatolizace, tíživým břemenem, limitujícím rozvoj většiny měst i venkovských regionů. Poslední dvě generace habsburských císařů vedly války na mnoha jiných frontách a mírový týl zemi Koruny české se stal hlavním rezervoárem sil celé monarchie.

Informace o vývoji cen obilí ve vybraných produkčních oblastech monarchie měly velký význam, neboť ze státní pokladny se obilí nakupovalo ve velkém pro potřeby armády a také pro zahraniční obchod. Údaje o cenách obilí v Čechách se dochovaly v poměrně rozsáhlých fragmentech, z nichž část již byla systematicky publikována. Většinou však pocházejí až z doby válek tereziánské a napoleonské doby, kdy se stala otázka plynulého zásobování záležitostí mimořádného státního zájmu. Za nejvýznamnější zdroj informací lze považovat hlášení krajských hejtmanů Stavovskému zemskému výboru a Českému guberniu, dochovaná v souvislejších řadách od roku 1745 (torzálně od roku 1725) do počátku šedesátých let 18.století.³⁾ Od poslední čtvrtiny 18.století se již dochovaly cenové obilní řady z různých částí Čech v poměrně uceleném stavu, umožňujícím statistické zpracování. Značná část jich byla již v minulosti zpracována a publikována, ať již v rámci monografických příloh sborníku Vědecké práce zemědělského muzea,⁴⁾ či v rámci monotematických sborníků.⁵⁾

3) Tyto zprávy zhodnotila M. Borská - Urbánková, *Obilní trhy a ceny obilí v Čechách v 18. století*. AUC - Philosophica et historica 3, 1977, s. 103-138; badatelské veřejnosti konkrétní cenové údaje nedávno zpřístupnila v rozsáhlých tabulkových přehledech táž, *Hlášení cen obilí pro vojenské účely z let 1725-1763*, Sborník archivních prací 41, 1991, č.1, s. 171-247.

4) M. Kapavíková - V. Sekotová, *Ceny základních obilnin na trzích středního Polabí v závěru feudalismu - příloha Vědeckých prací Zemědělského muzea č. 17, 1977*; V. Sekotová - J. Tlapák, *Ceny základních obilnin v trzích středních bydžovského kraje a v Liberci*, tamtéž č.18, 1978; M. Bisingerová - M. Sedláková - J. Tlapák, *Ceny základních obilnin některých jihočeských měst v závěru feudalismu*, tamtéž č. 24, 1984; M. Bisingerová - J. Tlapák, *Ceny základních obilnin na trzích některých středočeských měst v závěru feudalismu*, tamtéž č. 26, 1987; M. Bisingerová - J. Tlapák, *Ceny základních obilnin na trzích některých měst v severních a severozápadních Čechách v závěru feudalismu*, tamtéž č.28, 1991.

5) Celkovou sumarizaci problému, doplněnou názornými grafickými a mapovými přílohami, připravil J. Petráň, *Ceny obilí a tržní okruhy v Čechách v 18. a počátkem 19.století*, in: J. Petráň (red.), *Problémy cen, mezd a materiálních podmínek života lidu v Čechách v 17.-19.století II.*, Acta Universitatis Carolinae - Philosophica et Historica 3 - 1977, s.9-50; dále viz J. Tlapák, *Tržní ceny*

Úrodné Pardubicko, vytvářející rozlehlé komorní panství,⁶⁾ představovalo tehdy jednu z významných obilnářských produkčních oblastí. Samotné Pardubice se staly ve východních Čechách centrem jednoho z nejrozsáhlejších obilních tržních okruhů.⁷⁾ Přehled o aktuálních cenách obilí právě v Pardubicích byl dostatečně reprezentativní pro dobrou orientaci o možnostech výhodných či spekulativních nákupů tohoto zboží. Zprávy z pardubického obilního trhu proto představují poměrně početný soubor cenových údajů, využitých již dříve při statistickém zpracování obilních cenových řad. Většina souvislých cenových údajů však pochází až z druhé poloviny 18. a hlavně z 19. století. Starší zprávy byly dosud známy jen v torzech, která neumožňovala širší komparaci.⁸⁾

K upřesnění našich dosavadních představ o průběžném vývoji cen základních obilovin přispívá přehled cen obilí na trhu v městě Pardubicích z let 1729 a 1730, uložený v archivním fondu zdejšího velkostatku a unikající dosud badatelské pozornosti.⁹⁾

základních druhů obilovin v některých městech, severních a severovýchodních Čech v letech 1767-1848, tamtéž s. 139-192; J. Hone, *Problémy studia mezd a cen chlebového obilí v 17. a 18.století*, tamtéž s.51-90; J. Krivka, *Ceny obilí a luštěnin v Kadani, Lounech, Ústěku a Podbořanech v letech 1717-1792*, tamtéž s.91-198; M. Borská - Urbánková, *Obilní trhy a ceny v Čechách v 18.století*, tamtéž s.109-138; táž, *Zásobování Prahy obilím v 18. století ve světle Tereziánského katastru*, Pražský sborník historický 1991, s. 51-96.

6) Otázku vývoje komorních panství a začlenění pardubického dominia do jejich systému podrobně řeší E. Maur, *Český komorní velkostatek v 17.století*, Praha 1976. Též viz P. Vorel, *Šlechtická aristokracie barokní doby a její sídla ve východních Čechách*, in: B. Bůžek (red.), *Život na dvorech barokní šlechty (1600-1750)*, Opera historica 5, Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis 1996, s.335-363, zvl. mapa č.1: *Pozemkový majetek panovnické komory, královských měst a církevních institucí ve východních Čechách v polovině 18. století*, s.355.

7) J. Petráň, *Ceny obilí a tržní okruhy v Čechách* (viz pozn. č.5), mapa „Obilní tržní okruhy v Čechách podle tereziánského katastru III.“ na s.24.

8) V rámci historického Chrudimského kraje byly informace o cenách obilí v polovině 18.století systematicky shromažďovány z Chrudimě, Litomyšle, Pardubic a Vysokého Mýta. Ojedinelé zprávy se dochovaly i z Luže. V sousedním Hradeckém kraji to byla především města Dobruška, Dvůr Králové, Hradec Králové, Jaroměř, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov, ojedinelé zprávy se dochovaly i z Hostinného a Náchoda. Informace o cenách z Pardubic jsou zde doloženy jednou z prosince 1730, jednou z listopadu 1735, od roku 1746 pak z různých měsíců několikrát ročně: 1746 (4x), 1747 (9x), 1748 (5x), 1749 (8x), 1750 (10x), 1751 (10x), 1752 (8x), 1753 (7x), 1754 (11x), 1755 (7x) a 1763 (1x). Viz tamtéž, s.209-210.

9) Státní oblastní archiv Zámorsk, fond Velkostatek Pardubice, karton č.12, sign. I 8 I 6-20, fol.20-69.

Jeho vypovídací hodnota je sice limitována krátkým časovým rozpětím pouhých dvou let a také místním omezením na trh pouze v jediném městě. Dochované údaje jsou však natolik podrobné, že jsem považoval za vhodné věnovat tomuto prameni větší pozornost a zpřístupnit jeho obsah jako srovnávací materiál. Příslušné údaje jsou zaznamenány v opisech více než pěti desítek dochovaných zpráv, odeslaných od ledna 1729 do prosince 1730 z Pardubic do Českého oddělení dvorské komory v Praze.¹⁰⁾

„Sběr informací“ probíhal následujícím způsobem: Pardubický magistrát měl za úkol na pravidelných týdenních trzích, konaných v Pardubicích každý pátek, zjišťovat aktuální cenu obvyklých druhů obilí (pšenice, žito, ječmen, oves, proso) a hrachu. Zaznamenané údaje odesílal magistrátem pověřený „služebník ouřední“ zvláštním listem přímo do pražské dvorské komory. Texty zmíněných zpráv jsou jen velmi stručné a mají ustálenou formulářovou podobu. Z toho lze usuzovat, že podobným způsobem již byly vykazovány Českému oddělení dvorské komory delší dobu. Začínají obvykle úvodní formulí,¹¹⁾ za níž následuje jednoduše řazený sloupec komodit s uvedením aktuální ceny. Kontrolu správnosti uvedených údajů zřejmě paralelně ověřoval „písař pojezdny“, jeden z výše postavených úředníků pardubického komorního velkostatku. Pro období dvou let (od počátku ledna 1729 do sklonku prosince 1730) se takových týdenních hlášení dochovalo v torzech registratury pardubického velkostatku celkem třiapadesát, tedy skoro přesně polovina původně odeslaných zpráv. Většinou jde o informace, získané v průběhu jednoho týdenního trhu, pouze v jediném případě byla provedena sumarizace údajů za pět týdnů (od 5.ledna do 3.února 1730).¹²⁾

Jako autoři zpráv jsou uvedeni nejčastěji František Václav Pařízek, „služebník ouřední“ purkmistrovského úřadu v Pardubicích,¹³⁾ Václav

10) V archívním fondu příjemce zmíněných zpráv, tj. ve fondu České oddělení dvorské komory v Praze ve Státním ústředním archívu v Praze, se mi zatím nepodařilo objevit analogickou korespondenci.

11) „Dne [xy] při JMC městě Pardubicích obilí v trhu platilo, totiž“ (následuje cenový přehled).

12) Viz pozn.č.9, fol.51-51v, zapsáno zpětně 13.února 1730.

13) Zprávy, odeslané F.V.Pařízkem, ukončuje obvykle datační formule „Datum v kanceláři ouřadu JMC purkmistrovského v JMC městě Pardubicích nad Labem léta a dne svrchu psaného. František Václav Pařízek, služebník ouřední ibidem.“ V době svého působení v nižší funkci u pardubického magistrátu byl již F.V.Pařízek plnoprávným měšťanem, neboť byl „pod ochranu práva přijat a právo městské jemu uděleno“ již 15.ledna 1728, viz P.Vorel, Matrika nově přijímaných měšťanů a obyvatel města Pardubic z let 1598-1752

A. Topinka (jeho funkce není specifikována)¹⁴⁾ a Vojtěch Martínek, pojezdny.¹⁵⁾ V jediném případě (14.10.1729) jako odesílatel uveden Václav P. Matona.¹⁶⁾

Z dochovaného materiálu není zcela průkazné, zda jeden informační zdroj systematicky zajišťoval úředník magistrátu a druhý úředník velkostatku, nebo zda se ve zjišťování informací střídali, případně doplňovali. První variantě nasvědčuje případ, kdy se dochovaly zprávy obou zpravodajů z jednoho týdne,¹⁷⁾ či když se jeden ze zpravodajů přímo odkazuje na informaci, sdělenou druhým informátorem.¹⁸⁾ Jména konkrétních odesílatelů dochovaných zpráv uvádím v tabulce v příloze.

Aktuální cena obilí je uváděna výhradně ve zlatých rýnských za strych¹⁹⁾ obilí nebo hrachu. Zlatým rýnským se rozuměla dobová početní peněžní jednotka, ekvivalent šedesáti krejcarů (1 zlatý rýnský = 60 krejcarů, 1 krejcar = 4 feniky). Mince zlatníkových hodnot se nerazily; pro platby do zahraničí

(v tisku). Formálně se stal F.V.Pařízek majitelem domu č.24 v Zámecké ulici až v roce 1733, kdy nemovitost ujal v hodnotě 950 zlatých, viz J.Sakař, Dějiny města Pardubic nad Labem IV, Pardubice 1928, s.192.

14) Mezi pardubickými majiteli nemovitostí ani mezi nově přijímanými obyvateli či měšťany se osoba tohoto jména neobjevuje.

15) Zprávy, odesílané Vojtěchem Martínkem, jsou obvykle nadepsány „Taxa obilná v městě Pardubicích“ a odesílatel podepsán jak „Vojtěch Martínek, pojezdnej“, viz pozn. č.9, fol.59. U jeho zpráv jsou ve výjimečných případech připsány i jiné informace, týkající se ostatních záležitostí správy velkostatku, např. u zpráv z 25.8.1730 je připojeno „Poslušné připamatování strany mlynáře sezemského, řezníka rosického a trhův pardubských“, tamtéž fol.61.

16) Zřejmě zaměstnanec velkostatku, blíže neidentifikován. Pravděpodobně však jde o blízkého příbuzného Josefa Matony, který získal městské právo v Pardubicích 21.dubna 1729 a téhož roku si zakoupil dům v hodnotě 750 zl. v dnešní Jindřišské ulici (viz P.Vorel, Matrika nově přijímaných měšťanů, údaje k roku 1729, a J.Sakař, c.d., s.223). V roce 1741 již Josef Matona působil jako pojezdny ve správě velkostatku, viz studie T.Siglové v tomto sborníku.

17) Z 18.listopadu 1729 se dochovaly obsahově totožné zprávy, odeslané do českého oddělení dvorské komory jak magistrátním úředníkem F.V.Pařízkem, tak i V.A.Topinkou. Viz pozn. č.9, fol. 44-45.

18) K přehledu cen na pardubickém trhu 24.února 1730 připojil F.V.Pařízek u ceny pšenice následující poznámku: „Notandum: v Topinkovy taxe, která na vysoce slavnou královskou komoru českou pod datum 6^{ho} Marty odeslaná jest, byla ještě jedna pšenice po 2 zlatých vysazena.“ Z toho soudím, že tato Pařízkova zpráva byla odesílána retrospektivně až s určitým zpožděním počátkem března a její autor znal obsah zprávy o cenách (zřejmě z téhož posledního únorového trhu, nikoli z již proběhlého prvního březnového trhu, jinak poznámka nemá logiku) odeslané V.A.Topinkou v neděli 6.března 1730.

19) Strychem je zde rozuměna dolnorakouská objemová míra 93,589 l, viz R. Nový, Historická metrologie, in: Vademecum, Praha 1993, s. 146.

se užívaly zlaté ražby (dukáty) nebo plnohodnotné stříbrné mince (tolary a jejich díly), jejichž platební síla byla průběžně aktualizována. Pro vnitřní oběh se běžně užívaly drobné krejcarové ražby nižších hodnot: 1/4 krejcar (fenik), 1/2 krejcar, 3/4 krejcar (grešle), 1 krejcar a 3 krejcar (groš). Vyšší krejcarové nominály, 6 krejcar a 15 krejcar, již měly poměrně velkou kupní sílu. Pro zjednodušení cenových tabulek proto převádím všechny údaje na krejcare, jak se také při běžném platebním styku dělo (např. cena 1 zlatý 28 krejcarů byla uhrazena běžnými krejcarovými mincemi, jejichž nominální hodnota činila 88 krejcarů).

Během sledovaných dvou let lze u různých komodit sledovat rozdílný cenový vývoj. Připojené cenové tabulky se proto pokusím komentovat jednotlivě podle různých druhů sledovaného zboží:

Pšenice:

Této komoditě je ve zprávách věnována největší pozornost. Obvykle je uváděna jen pšenice dvojí kvality („nejpěknější“ a „druhá“). Mezi nimi nebyl příliš velký cenový rozdíl, obvykle jen čtyři až devět krejcarů za strych, tedy jen 2 až 6% ceny. V některých týdnech se však na trhu objevila i pšenice výrazně méně kvalitní. V takových případech bylo rozlišováno tři, čtyři i pět kvalitativních kategorií, lišících se dost výrazně svou cenovou hladinou. Například poslední březnový trh roku 1730 stála nejdražší „bylanská bílá“ pšenice (2,5 zlatého rýnského za strych) o 42,8% víc než nejlevnější „sladovní“ pšenice (1 zlatý 45 krejcarů). Jednotlivé kvalitativní stupně pšenice bývají označovány různými přívlastky. Ze vzájemného srovnáním jednotlivých hlášení z oněch dvou let vyplývá tato kvalitativní atribuce prodávané pšenice.

I. nejpěknější pšenice = bylanská = bylanská bílá (96-186 kr)

II. druhá pšenice = špatnější pšenice = poloubílá (90-165 kr)

III. třetí pšenice = červená pšenice

IV. chlupatá pšenice

V. sladovní pšenice (84-144 kr)

Ve dvou sledovaných letech probíhal vývoj ceny pšenice různě. Na počátku roku 1729 se prodávala poměrně drahá (156 kr) a její cena postupně výrazně rostla až na rekordních 186 krejcarů za strych 17.června 1729. Po čtrnácti dnech se však cena vrátila na původní výši z počátku roku a celý měsíc stagnovala na 156 až 162 krejcarech. Výrazný cenový pokles nastal až první srpnový týden, kdy se na trh dostala pšenice z nové sklizně. Nabídka stlačila cenu až na 120 krejcarů. Od srpna 1729 se cena pšenice dlouhodobě držela na nízké úrovni mezi 120 a 144 krejcare. Mírně

vzrostla jen v březnu 1730 (na 147-150 kr), ale pak se vrátila do původního cenového pásma 120 až 137 kr. Nová srpnová úroda roku 1730 cenu stlačila až na 96 krejcarů za strych a na této nízké úrovni (nejvýše 112 kr) se pohybovala až do konce roku 1730. Nej kvalitnější „bílá“ pšenice se před vánočními 1730 prodávala za stejnou cenu 105 krejcarů za strych, jako na jaře téhož roku podřadná pšenice sladovní.

Žito:

Nejčastěji uváděna pouze jedna cena bez rozlišení kvality, nebo dvě kategorie (žito „pěkný“ a „druhý sorty“). Pouze dvakrát je uvedena i třetí jakost (žito „třetí sorty“). Cenové rozdíly mezi žitem různé kvality však byly jen relativně malé, obvykle jeden až tři krejcare za strych, ojediněle pět či sedm krejcarů. Cena žita vykazuje mnohem větší stabilitu, než pšenice. Od ledna 1729 do června 1730 se pohybovala v rozmezí 90-99 krejcarů s menším výkyvem na jaře 1729, kdy se žito prodávalo za 102-111 krejcarů. Nová úroda roku 1729 cenu nijak razantně nesnížila, pouze vrátila do původního rozmezí. Až sklizeň roku 1730 ceny žita postupně snížila, nikoli však tak radikálně, jako u pšenice. 21.července 1730 se na trhu prodávalo žito „nové“ i „staré“ za stejnou cenu 84 krejcarů za strych, do sklonku září postupně klesalo až na 57 krejcarů a do konce roku pak jen mírně vzrostlo na 78 krejcarů.

Ječmen:

Cena tohoto druhu obilí, uváděného jen v jedné kvalitativní kategorii, vykazuje obdobné tendence, jako žito. Je poměrně stabilní, vrcholu dosahuje na jaře 1729 (90-93 krejcarů za strych). Po sklizni roku 1729 klesá sice skoro o třetinu (63 krejcarů v září 1729), ale od října 1729 až do července 1730 se stabilizuje v rozmezí 70-88 krejcarů. Úroda roku 1730 cenu ječmene mírně snižuje na 48 kr v září 1730, postupně však mírně stoupá až na 66 kr v prosinci toho roku.

Oves:

Nejlevnější druh obilí, vykazuje shodné cenové tendence, jako žito a ječmen. Jeho cenový propad koncem léta a na podzim roku 1730 je však výraznější, než u ostatních druhů obilí, a také rozdíl mezi nejvyšší cenou v dubnu a květnu 1729 (78 krejcarů za strych) a nejnižší koncem srpna 1730 (36 nebo u nižší kvality 33 krejcarů) činí největší procentní propad.

Proso:

Obilnina s poměrně stabilní cenovou hladinou, oscilující okolo 100 krejcarů za strych. Maxima 120 kr za strych dosáhlo proso v červnu a červenci 1729; výrazný sklizňový cenový propad zde nastal v týdnu z 19. na 26. srpna 1729 (zlevnění ze 105 na 81 krejcarů za strych). Od září 1729 si proso udržovalo stabilní cenu v rozmezí 84 až 105 krejcarů a prodávalo se až do června 1730. Na trhu se objevilo znovu až po sklizni v září 1730 za velmi nízkou cenu 78 krejcarů za strych, která do vánoc stoupla jen na 90 krejcarů.

Hrách:

Sezónní komodita, obchodovaná od podzima do pozdního jara. Během letních měsíců se hrách na trhu neprodával. Jeho cenová tendence je během sledovaných dvou let výrazně klesající. Na počátku roku 1729 dosahoval maxima až 204 krejcarů za strych; od znovuvvedení na trh koncem srpna 1729 až do března 1730 se jeho cena držela na stabilní nižší úrovni mezi 108 a 138 krejcarů. V červnu 1730 se na trhu objevil doprodej starších zásob v ceně mezi 98 a 120 krejcarů, od září 1730 až do konce roku si pak hrách udržoval stabilně nízkou cenu 90 až 108 krejcarů.

Mimořádná četnost údajů (v některých údobích známe cenové údaje pravidelně každý týden) poskytuje v daném regionu velmi plastickou představu o sezónních i dlouhodobějších výkyvech cen, měnicích se poměrně výrazně i v průběhu jednotlivých měsíců. Do jisté míry však vyvrací dříve vyslovenou hypotézu, že „v dobách míru dvacátých a třicátých let 18. století byly ceny obilí hlášeny jen sporadicky a jakoby ukázkově“.²⁰⁾ Dochovaný soubor hlášení z Pardubic naznačuje, že zájem centrálních úřadů o informace o cenách hlavních komodit byl již staršího a trvalého rázu, ale v dobách míru nebyl přímo spojován se zásobováním vojska. Informační toky vedly zřejmě jinými směry a proto nejsou údaje z dvacátých a třicátých let 18. století (či z doby ještě starší) dochovány ve fondu Stavovský zemský výbor, ale spíše ve fondu České oddělení dvorské komory.

Dalším jevem, ke kterému přinášejí pardubické údaje významné informace, je otázka sezónních výkyvů cen, závislých na nabídce a poptávce a také na úrodě či neúrodě konkrétního roku.²¹⁾ Ukazují, jak důležitou roli

20) M. Borská - Urbánková, Hlášení cen obilí (viz pozn. č.3), s.172.

21) Blíže k tomu V. Bystrický, K metodickým otázkám studia dějin tzv. pohyblivých cen zboží a mezd, in: Kolokvium o dějinách cen a mezd v 16. a 17. století, Zápisky katedry československých dějin a archivního studia VI, Praha 1962, s. 127-146 (zvláště na s.138-139) a také J. Hájek, Možnosti

při srovnávání cenových údajů hraje i konkrétní denní datum.²²⁾ I během jednoho měsíce (neřku-li v době cenového zlomu v době žní) se ceny různých druhů obilí měnily i řádově o několik procent, a to nikoli stejnoměrně.

A do třetice: I přes výrazné cenové výkyvy jsou cenové údaje z pardubického obilního trhu dokladem o dlouhodobě nízké cenové hladině obilí v předterezziánské době,²³⁾ která byla zásadním způsobem narušena až válečnými událostmi čtyřicátých let 18. století. Dále se domnívám se, že zde publikované údaje značně průkazně dokládají ve východním Polabí mimořádně úrodný rok 1730, jehož závěrečné měsíce jsou provázeny výrazným snížením tržních cen obilí. Tyto zdánlivé detaily z hospodářského života českého venkova pomáhají jak dokreslit obraz života zdejšího regionu, tak poskytují srovnávací materiál pro širší bádání o hospodářských a společenských poměrech v českých zemích v době baroka.

a problémy kvantitativního zpracování dynamiky cenových řad. Obilní ceny v Praze a Dačicích v letech 1650-1800, in: sborník Historiografie čelem k budoucnosti, Praha 1982, 503-531;

22) M. Borská - Urbánková, Hlášení cen obilí (viz pozn. č.3), s.209. Zde publikovaný údaj o ceně obilí v Pardubicích, zachovaný v pramenech Stavovského zemského výboru, je časově vázán do prosince 1730 bez bližšího denního data. Uvádí cenu (převáděno na krejcarů) pšenice 114 kr, žita 70 kr, ječmene 64 kr a ovsu 42 kr. Ve zprávách, zasílaných de českého oddělení dvorské komory, jsou z prosince 1730 zachovány dvě zprávy (z 22. a 29. prosince 1730), které se číselně liší jak samy od sebe, tak od dříve publikovaného údaje. Cena ovsu zůstávala od počátku listopadu do vánoc 1730 na stabilních 42 kr za strych. Cena prvotřídní pšenice kolísala v rozmezí 105-112 kr; cena druhořadé pšenice vzrostla během jediného týdne dokonce z 93 kr na 105 kr, tj. až o 13%, ale další týden se znovu vrátila na 96 kr. Naproti tomu ceny žita, ječmene, prosa i hrachu v průběhu prosince 1730 mírně, ale stále cenově stouply. Těmto tendencím odpovídá i výše zmíněný publikovaný údaj, vztahující se zřejmě k první polovině prosince 1730.

23) M. Borská - Urbánková, Hlášení cen obilí (viz pozn. č.3), s.176.

tab. č.1:

Ceny obilí a hrachu na trhu v Pardubicích v průběhu roku 1729

termín konání týdenního trhu	cena příslušné plodiny v krejcarech za strych											autor hlášení o ceně
	pšenice					žito		ječmen	oves	proso	hrách	
	I.	II.	III.	IV.	V.	I.	II.					
07.01.1729	156	150	-	-	-	90	-	75	51	102	180	Pařízek
28.01.1729	162	156	-	-	-	97	-	78	54	102	168	Pařízek
11.02.1729	166	160	-	-	-	97	-	76 ^{3/4}	57	102	180	Pařízek
25.02.1729	153	141	-	-	-	93	90	78	63	96	180	Pařízek
04.03.1729	165	153	-	-	-	99	96	81	66	99	180	Pařízek
01.04.1729	168	165	-	-	-	102	-	81	70	108	192	Pařízek
08.04.1729	165	159	-	-	-	102	-	87	73 ^{3/4}	105	192	Pařízek
22.04.1729	165	156	-	-	-	105	-	90	78	114	-	Pařízek
29.04.1729	171	165	-	-	-	108	-	93	76	108	204	Pařízek
13.05.1729	174	171	-	-	-	109	108	87	78	111	-	Pařízek
17.06.1729	186	165	-	-	-	111	-	90	69	120	-	Topinka
01.07.1729	156	150	-	-	144	105	102	90	72	-	-	Topinka
08.07.1729	156	150	-	-	-	105	-	87	69	120	-	Topinka
15.07.1729	162	150	-	-	-	99	-	82	67	114	-	Pařízek
29.07.1729	156	144	-	-	-	108	102	-	69	-	-	neuveđen
05.08.1729	120	114	-	-	-	99	-	78	70	114	-	Topinka
12.08.1729	144	132	-	-	-	96	-	75	57	108	-	Topinka
19.08.1729	129	120	-	-	-	99	96	66	54	105	126	Pařízek
26.08.1729	126	120	-	-	105	97	90	65	48	81	108	Pařízek
09.09.1729	126	120	-	-	-	96	90	63	40	84	108	Pařízek
30.09.1729	135	127	-	-	-	96	-	67	48	81	114	Topinka
07.10.1729	132	126	-	-	-	99	-	69	48	84	120	Topinka
14.10.1729	135	129	-	-	126	99	96	72	51	85 ^{3/4}	120	Matona
21.10.1729	126	120	-	-	105	96	93	72	54	84	120	Topinka
18.11.1729	135	126	-	-	-	98	-	72	52	87	120	Pař. +Top.
25.11.1729	139 ^{3/4}	132	-	-	-	99	-	72	51	93	132	Topinka
02.12.1729	138	132	-	-	-	99	-	72	51	90	132	Topinka
09.12.1729	138	132	-	-	-	96	-	69	57	95	126	Topinka
30.12.1729	141	132	-	-	-	99	-	75	51	90	138	Topinka

tab. č.2:

Ceny obilí a hrachu na trhu v Pardubicích v průběhu roku 1730

termín konání týdenního trhu	cena příslušné plodiny v krejcarech za strych											autor hlášení o ceně
	pšenice					žito		ječmen	oves	proso	hrách	
	I.	II.	III.	IV.	V.	I.	II.					
06.01.1730	141	126	-	-	-	98	-	78	54	96	120	Topinka
13.01.1730	144	120	-	-	-	96	-	75	57	96	120	Topinka
20.01.1730	135	130	-	-	-	96	-	74	52	94	124	Topinka
27.01.1730	138	132	-	-	-	93	-	72	48	90	120	Topinka
03.02.1730	138	132	-	-	-	96	-	72	48	90	120	Topinka
10.02.1730	135	126	-	-	-	96	-	72	54	96	126	Topinka
17.02.1730	141	138	135	-	120	96	93	72	51	99	126	Pařízek
24.02.1730	141	135	132	-	105	96	93	75	51	105	120	Pařízek
10.03.1730	147	141	-	132	120	97	-	75	54	99	132	Pařízek
31.03.1730	150	141	132	-	105	96	93	75	54	96	132	Topinka
05.05.1730	135	132	127	126	120	90	88 ^{3/4}	72	54	96	-	Pařízek
09.06.1730	137	132	129	-	117	88 ^{3/4}	86	75	45	87	120	Topinka
23.06.1730	136	132	121 ^{1/2}	111	105	92	90, 85	75	48	90	98	Topinka
21.07.1730	132	-	-	-	-	84	84	70	44	-	-	Martínek
04.08.1730	120	114	-	-	-	78	72	-	48	-	-	Topinka
25.08.1730	105	105	-	-	-	69	66	63	36, 33	-	-	Martínek
22.09.1730	96	90	-	-	84	57	-	48	36	78	90	Pařízek
06.10.1730	105	96	-	-	-	66	-	57	39	78	96	Topinka
13.10.1730	114	108	-	-	-	67	64	51	39	84	90	Pařízek
27.10.1730	108	105	-	-	-	66	63	52 ^{3/4}	39	84	108	Pařízek
03.11.1730	108	96	-	-	-	67	-	57	42	84	96	Pařízek
10.11.1730	105	93	-	-	-	67	-	60	42	84	96	Pařízek
22.12.1730	112	105	-	-	-	72	-	66	42	90	96	Pařízek
29.12.1730	105	96	-	-	-	78	73	66	45	-	102	Pařízek

